

בס"ד. שיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

א. ידוע הפתגם שאמר רבינו נשיאנו כמ"פ בשם רבינו הזקן (וכבר נדפסו הדברים¹), שצריכים לחיות עם הזמן, היינו, לחיות עם פרשת השבוע, כי, כל הענינים והמאורעות שבמשך השבוע יש להם שייכות עם פרשת השבוע.

ומזה מובן בנוגע ליום הש"ק פרשת בשלח, חמשה עשר בשבט — שגם ענינו של חמשה עשר בשבט, "ראש השנה לאילן"², שייך וקשור עם פרשת בשלח.

וענין זה מודגש בפרשת השבוע החסידית ("די חסידישע פרשה") — בתורה אור, ובאריכות יותר במאמר של הצמח-צדק (שהשנה היא שנת המאה להסתלקות-הילולא שלו), וכן במאמר של אדמו"ר מהר"ש (שכנראה מיוסד על מאמר הצ"צ):

בענין "ויהי בשלח פרעה את העם"³, מבואר בתו"א⁴, ש"על ישראל בגלות מצרים כתיב⁵ וזרעתי לי בארץ .. כתיב⁶ קדש ישראל לה' ראשית תבואתה .. שישאל נקראו תבואת ה', והוא כמו שאדם זורע תבואה עד"מ בשביל התוספת שיצמח וכו'", ומסיים, שפרעה "הי' משלח פארות וענפים ועושי פרי כו'" (כלשון הכתוב ביחזקאל⁷: "ותהי לגפן ותעש בדים ותשלח פארות").

ובמאמר של הצ"צ⁸ מוסיף, ש"ראשית תבואתו היינו ג"כ ראשית לבחי' פירות האילן", וכמובא גם בתו"א המשל בנוגע לפירות — "שנוטעין חרצן אחד וצומח אילן שלם בענפים הרבה, וכמ"ש⁹ ואנכי נטעתיך שורק וגו', שהוא זמורה של גפן, כדי להצמיח גפן שלם".

ובזה רואים מיד את השייכות לחמשה עשר בשבט, ר"ה לאילן,

(1) סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעתק ב"היום יום" ב חשון).	(5) הושע ב, כה.
(2) ר"ה בתחלתה.	(6) ירמ' ב, ג.
(3) ריש פרשתנו.	(7) יז, ו.
(4) ריש פרשתנו (סא, א).	(8) אוה"ת פרשתנו (כרך ז) ע' ב'תרנא.
	(9) ירמ' ב, כא.

כולל ובמיוחד — "גפן", שהוא אילן משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, כמ"ש¹⁰ "ארץ גור וגפן וגו'".

ב. ויש לבאר כללות הענין ד"ויהי בשלח פרעה את העם":

ובהקדים — שענין זה שייך לכל ימי השבוע של פרשת בשלח, ובפרט ליום הש"ק, שבו נעשית העלי' של כל הענינים של ימי השבוע, כמ"ש¹¹ "ויכולו השמים והארץ גו'", היינו, שהן הענינים הרוחניים, "שמים", והן הענינים הגשמיים, "ארץ", מתעלים ביום השבת עד לבחי' התענוג, כפי שמבאר הצ"צ¹² ש"ויכולו" הוא מלשון תענוג, והרי עיקר ענין התענוג הוא ביום השבת, כמ"ש¹³ "וקראת לשבת עונג", שלכן מצוה "לענגו" (כפי שמביא רבינו הזקן בהתחלת הלכות שבת¹⁴).

וביום הש"ק פרשת בשלח — קשור ענין העונג דיום השבת עם הענין ד"בשלח", וכן גם בנוגע לכל עניני הפרשה, כמו ענין השירה, ענין המן וענין השליו (שגם הם קשורים עם ענין העונג) — שקשורים עם הענין ד"בשלח", שזהו השם של כל הפרשה.

ולכאורה אינו מובן:

"בשלח" — קאי על פרעה ("בשלח פרעה את העם"), וא"כ, איך אפשר לומר שענין התענוג דיום השבת (וכן כל שאר הענינים הנעלים שבפרשה זו) קשור עם "בשלח פרעה"??!

ובפרט ע"פ הידוע שענין התענוג יכול להיות רק בדבר עיקרי, ולא בדבר טפל — שזהו החילוק בין תענוג לרצון, שרצון יכול להיות גם בדבר טפל, ולדוגמא: "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני"¹⁵, והיינו, שגם רצון שאינו מצד עצמו, אלא מצד הכפי', נקרא ע"פ תורה בשם רצון; משא"כ ענין התענוג שייך רק בדבר עיקרי.

וזהו הטעם שענין הרצון דלמעלה ישנו גם בקליפות, שהרי לולי הרצון, לא היו הקליפות יכולים לקבל חיות לקיום מציאותם (כיון שלא יכולה להיות מציאות שהיא היפך הרצון); אבל ענין התענוג דלמעלה אינו שייך בקליפות, ובלשון הידוע: "דין לא הניין לי"¹⁶, היינו, שלא שייך בהם ענין של הנאה ותענוג. ועד שגם הרצון בענין הקליפות הוא רק חיצוניות הרצון, אבל לא פנימיות הרצון (כמבואר גם בתניא¹⁷).

14) שו"ע או"ח סרמ"ב. וש"נ.

15) ר"ה ו, א. וש"נ.

16) ב"ר פ"ג, ז. פ"ט, ב. ועוד.

17) פכ"ב.

10) עקב ח, ח.

11) בראשית ב, א.

12) ראה אוה"ת עה"פ.

13) ישע"י נח, יג.

ג. ונקודת הביאור בזה — ע"פ משנת"ל במאמר¹⁸ המשל של הבעש"ט¹⁹ "למלך ששלח בנו יחידו למרחקים כדי שיהי' לו אח"כ יותר תענוג", שכן, כל זמן שבן המלך נמצא אצל אביו המלך, לא יודעים עדיין מעלת כחו כו', ודוקא כאשר המלך שולח אותו למרחקים, ושם מתנהג באופן הראוי לבן מלך, אזי מתגלית גודל מעלתו של בן המלך, ועי"ז נעשה אצל המלך "יותר תענוג".

ומזה מובן גם בנוגע לענין ד"כשלח פרעה את העם", כנ"ל (ס"א) שפרעה "הי' משלח פארות וענפים כו'" — כמבואר בהדרושים הנ"ל, שדוקא ע"י הירידה לגלות ושעבוד מצרים נתעלו בני"י למדריגה נעלית יותר, והיינו, לפי שבהיותם במצרים ביררו בני"י את הניצוצות דעולם התהו, שבו היו אורות מרובים, לא רק בכמות, אלא גם באיכות²⁰, ועד שעיי"ז מגיעים לבחי' שלמעלה מתהו ותיקון, כמבואר בתורת רבינו הזקן²¹ בענין "משכיל לאיתן האזרחי"²².

וזהו גם מה שדרשו רז"ל²³ על הפסוק²⁴ "ופרעה הקריב", "שהקריב לבם של ישראל לאביהם שבשמים".

ויש להוסיף ולבאר גם ע"פ פירוש רש"י בפשוטו של מקרא — "הקריב עצמו":

ובהקדם משנת"ל²⁵ בענין המשכת עצם אור השכל ע"י משלים וחידות דוקא (וכפי שיתבאר לקמן²⁶ הדיוק בלשון המאמר²⁷, שבתחילה כותב משלים וחידות, ואח"כ כותב רק משלים), והיינו, שהמשכת העצם היא בענינים פשוטים דוקא. ומזה מובן, שיש מעלה בפירוש ע"ד הפשט, שקשור עם העצם, לגבי הפירוש ע"ד הדרוש, שקשור עם בחי' הגילויים. ולכאורה, פירוש רש"י ע"ד הפשט ש"הקריב עצמו" (להלחם עם בני"י) הוא באופן של חסרון לגבי פירוש המדרש ש"הקריב לבם של ישראל לאביהם שבשמים"?

23 מדרש לקח טוב עה"פ. וראה שמו"ר פכ"א, ה. תנחומא שלח ח. פרד"א פמ"ב. זח"ב מז, א.

24 פרשתנו יד, יו"ד.

25 ד"ה באתי לגני הנ"ל פ"ה (לעיל ע' 14).

26 במאמר ד"ה ויולך הוי' פ"ו (לעיל ע' 79).

27 המשך באתי לגני הישי"ת פט"ז

(סה"מ תשי" ס"ע 151 ואילך).

18 ד"ה באתי לגני דיו"ד שבט פ"ו (לעיל ע' 15). וראה גם שם ע' 64.

19 כש"ט סקמ"ד.

20 ראה סה"מ תרכ"ו ע' צו. תרצ"ז ס"ע 204. וש"נ.

21 ראה סה"מ תרפ"ח ע' קכא. סה"ש

תש"ג ע' 135. קונטרס לימוד החסידות פ"ג

(אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' שלה).

22 תהלים פט, א. — הובא באוה"ת

פרשתנו שם ריש ע' ב'תרכב.

ויובן ע"פ המבואר במאמר של הצ"צ²⁸ (על יסוד המבואר בתורה אור²⁹) בפירוש מאמר רז"ל³⁰ "אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה", ש"ע"י התעלות הניצוצים .. ששרשם מבחי' (ש)למעלה מהרצון (שזהו"ע "עוברי רצונו") .. יומשך לעושי רצונו מבחי' חד ולא בחושבן כו".

ובהקדמה³¹ — שבתורה לא שייך ענין של מקרה, ולכן, כאשר הלימוד בנוגע ל"עושי רצונו" הוא מ"עוברי רצונו", אין זה רק שה"קל וחומר" מ"עוברי רצונו" מגלה את אופן ההמשכה ל"עושי רצונו", אלא ש"ע"י הענין ד"עוברי רצונו" ניתוסף אצל "עושי רצונו" עילוי גדול יותר (מצד גדול מעלת הניצוצות כו'), באופן ד"על אחת כמה וכמה", לא רק ב"פ ככה, ג' או ד' פעמים ככה, אלא בריבוי בלי גבול.

[וע"ד המבואר במעלת העבודה באופן של אתכפיא (שאו שייך עדיין מעמד ומצב ד"עוברי רצונו") לגבי אתהפכא ("עושי רצונו")³², שמצד זה גדלה באין ערוך מעלת "עובד אלקים" לגבי "אשר לא עבדו"³³, כמבואר בתניא³⁴].

ונמצא, ש"ע"י שפרעה "הקריב עצמו" להלחם עם בני", ניתוסף עוד יותר אצל בני" — שנתקרכו לאביהם שבשמים.

ועפ"ז מובן שדוקא ע"י ש"בשלח פרעה את העם" נעשה "יותר תענוג", ועד לעצם התענוג, כפי שמתבטא גם בענין השירה שבפרשת בשלח, כידוע בענין השיר שבתורה ("שירה"³⁵), שהכתיב הוא שירה, והקרי הוא שירו), שזהו ענין הטעמים שבתורה (שלמעלה מענין האותיות והנקודות), ענין התענוג.

ד. ואם הדברים אמורים בנוגע לגלות מצרים — הרי עאכו"כ שכן הוא בנוגע לגלות האחרון:

ובהקדם המבואר לעיל (ס"א) שכללות ענין הגלות הוא בדוגמת ענין הזריעה בשביל התוספת ש"ע"י הצמיחה.

ובענין זה יש חילוק בין תבואה לפירות³⁶ — שבתבואה באה

28) אוה"ת שם ע' ב'ת"ס ואילך.

ובכ"מ.

29) שם, ג.

33) מלאכי ג, יח. וראה חגיגה ט, ב.

30) מכות בסופה.

34) פט"ו.

31) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 241. ח"ו ע'

35) תהלים מב, ט. וראה גם סה"מ תרכ"ו

26. חכ"א ע' 74. חכ"ב ע' 33 הערה 39.

ע' רצב.

32) ראה תו"א ויקהל פט, ג"ד. קיד, ד.

36) ראה לקו"ת בחוקותי מט, ד.

הצמיחה לאחרי משך זמן קצר מהזריעה, ואילו בפירות באה הצמיחה רק לאחרי משך זמן ארוך מהנטיעה, ובהתאם לכך, הנה גם מעלת הצמיחה בפירות היא באין ערוך לגבי מעלת הצמיחה שבתבואה.

ומזה מובן גם בנוגע לענין הגלויות — שהגלות האחרון אינו דומה לכל שאר הגלויות, כיון שאריכות הגלות הוא באין ערוך לגמרי!

ה. לכאורה: כיצד שייך לומר שאריכות הגלות הוא באין ערוך — הרי זה בגדרי הזמן?

אך הענין הוא — שבשאר הגלויות ידעו מלכתחילה כמה זמן יארך הגלות, וכמו בגלות מצרים: "ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה גו' ואחרי כן יצאו גו'"³⁷, וכן בנוגע לגלות בבל — שמלכתחילה ידעו שהגלות יהי' במשך שבעים שנה³⁸, ועד"ז מובן בנוגע לגלות יון כו'; משא"כ בנוגע לגלות האחרון — כיון שלא נתפרש בו זמן קצוב, ולא יודעים כמה זמן יארך הגלות, לכן עצם הגלות הוא באופן שבאין ערוך, ללא הגבלה.

ועפ"ז יש לבאר מאמר המדרש³⁹ בנוגע לחלום יעקב, ש"הראה הקב"ה ליעקב אבינו שרה של בבל עולה שבעים עוקים (שליכות סולם⁴⁰), ושל מדי נ"ב, ושל יון ק"פ (כנגד מספר השנים שהיו בתוקף מלכותם⁴¹), ושל אדום עולה ולא יודע כמה, באותה שעה נתיירא יעקב אבינו, אמר, אפשר שאין לזה ירידה וכו'" — דלכאורה אינו מובן:

הרי גם גלות אדום (גלות האחרון) הוא בהגבלת זמן — שזהו שהגאולה תהי' "בעתה"⁴², ויתירה מזה, שיכול להיות גם "אחישנה"⁴², אבל בבוא הזמן — "בעתה" — בודאי תהי' הגאולה, וא"כ, מדוע ראה שרו של אדום "עולה ולא יודע כמה", עד שחשב ש"אין לזה ירידה"?! בשלמא בנוגע אלינו — אין אנו יודעים את הקץ, אבל בנוגע ליעקב — הרי ידע את הקץ, כפי שפירש רש"י על הפסוק⁴³ "האספו ואגידה לכם גו'", ש"ביקש לגלות את הקץ", וא"כ, למה לא הי' יעקב יכול לראות שגם עליית שרו של אדום היא בהגבלה?!

ובפרט שמדובר כאן אודות חלום, שזהו ענין שלמעלה מדיבור, והיינו, שאין זה כמו ענין שכבר בא בגילוי בדיבור [שלכן "צדיק ורשע

(40) פי' מת"כ.

(41) פי' מהרז"ו.

(42) ישעי' ס, כב. וראה סנהדרין צח, א.

(43) ויחי מט, א.

(37) לך לך טו, יג"ד.

(38) ירמי' כה, יא"ב. כט, יו"ד. וראה

יומא ט, ב ובפרש"י.

(39) ויק"ר פכ"ט, ב.

לא קאמר⁴⁴, אף ש"כלפי שמיא גליא"⁴⁵, אלא באופן שנשאר למעלה מדיבור, כמו ענין ה"קץ" שהוא באופן ש"לבא לפומא לא גליא"⁴⁶, וא"כ, הי' יכול יעקב לראות בחלום את ההגבלה בעליית שרו של אדום, באופן שהדבר לא יבוא בגילוי בדברי המדרש.

אך הענין הוא — כאמור לעיל — שהגלות האחרון (גלות אדום) שונה מכל שאר הגלויות בכך שלא נתפרש בו זמן קצוב, כך, שהוא באופן שאין בו הגבלה — "עולה ולא יודע כמה .. אפשר שאין לזה ירידה".

ולהעיר:

בהעדר ההגבלה של הגלות האחרון יש גם מעלה — שהגאולה יכולה להיות גם באופן ד"אחישנה", ועד כדי כך, שמצינו במדרש⁴⁷ שמיד לאחר החורבן נולד מושיען של ישראל (שבשעת החורבן געתה פרתו על החורבן, ומיד לאח"ז געתה פעם שני', על שנולד מושיען של ישראל), היינו, שהגאולה היתה יכולה להיות מיד ברגע שלאחרי החורבן.

[ויש להוסיף, שמעין זה מצינו גם ביצי"מ — שהיתה מעין הגאולה העתידה, כמ"ש⁴⁸ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ובמילא, גם גלות מצרים היתה מעין הגלות האחרון (נוסף לכך שכל הגלויות נקראו על שם מצרים⁴⁹) — שכבר בהתחלה, כאשר הקב"ה הודיע אודות הגלות, נאמר מיד "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"³⁷, ועוד זאת, שלמרות שמלכתחילה נאמר "ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה"³⁷, הרי בפועל הי' זמן הגלות רק מאתיים ועשר (רד"ו) שנה — אם בגלל שהחשבון דארבע מאות שנה מתחיל מלידת יצחק, שכבר אז היו "בארץ לא להם"⁵⁰, או בגלל שקושי השעבוד השלים את החשבון דארבע מאות שנה⁵¹].

אבל לאידך גיסא, העובדה שלא יודעים כמה זמן ימשך הגלות, גורמת לכך שקשה יותר לסבול את הגלות, ועד שקשה לסבול אפילו עוד רגע אחד בגלות, כיון שזהו רגע שאין בו הגבלות, וזאת, לא רק בגלל אריכות הגלות עד עתה, אלא שכבר מתחילת הגלות הרי זה באופן

(48) מיכה ז, טו.

(49) ב"ר פט"ז, ד.

(50) לך לך שם, יג ובפרש"י. פרש"י בא יב, מ.

(51) רלב"ג לך לך שם. ש"ך עה"ת (לך לך

שם. שמות ג, ז. בא שם).

(44) נדה טז, ב.

(45) ראה שער התשובה לאדהאמ"צ ח"א

כ, ד ואילך. תו"ח תולדות יג, ג ואילך.

(46) זו"ח בראשית ח, א. וראה ג"כ זח"א

רנג, א. סנהדרין צט, א ובפרש"י.

(47) איכ"ר פ"א, נא.

שלמעלה מהגבלה, וע"ד המבואר בענין "יום שכולו ארוך"⁵², "שגם בתחילתו הוא ארוך"⁵³.

ו. אך מהי הסיבה לכך שהגלות האחרון הוא ללא הגבלות? ובכן, הסיבה לכך היא בגלל ש"לפום צערא אגרא"⁵⁴: כיון שהשכר והגילויים של הגאולה העתידה לבוא הם באין ערוך לגמרי, בלי גבול, לגבי מה שהי' בגאולות שלפנ"ז — צריכה להיות הקדמת הגלות גם באופן שבאין ערוך כו'.

ולכן, גם העבודה בגלות האחרון צריכה להיות באופן שלמעלה מהגבלות, וכמ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר⁵⁵, שעכשיו צריכה להיות העבודה להפוך את השטות דלעו"ז לשטות דקדושה, שזוהי עבודה שלמעלה מהגבלות.

ומכל זה מובן, שגם הענין ד"בשלח פרעה את העם", ש"הי' משלח פארות וענפים כו", שזהו העילוי שנעשה אצל "עושי רצונו" ע"י "עוברי רצונו", שע"ז נעשה "יותר תענוג" — הוא באופן נעלה יותר בגלות האחרון, באין ערוך מכמו שהי' בגלות מצרים.

ז. וההוראה וה"בכך" מכל האמור לעיל בנוגע לפועל ממש: יש יהודי שטוען: למה הוציאו אותו מד' אמות של תפלה, וד' אמות של תורה ומצוות — מוטב הי' אילו הי' נשאר שם, ואז לא היו לו כל הקשיים שישנם עתה בהיותו ב"מצרים".

ולאידך גיסא — ממשיך לטעון — כיון שלקב"ה לא איכפת שנמצא שם, הנה גם הוא, לא איכפת לו:

יש לו ראי' ממ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו⁵⁶, שכאשר יהודי בא למקום מסויים, אין זה בבחירתו [לאחרי שכבר נמצא במקום זה, יש לו בחירה להתנהג כרצונו; אבל עצם ביאתו למקום זה אינה תלויה בבחירתו], אלא "מה' מצעדי גבר כוננו"⁵⁷.

ובכן: הקב"ה הביאו למקום כזה שלא זו בלבד שיש בו גויים, אלא גם היהודים — להבדיל — שנמצאים שם אינם מקפידים על קיום תומ"צ כדבעי, ובנוגע לבניו — אין שם ישיבה שבה יוכלו ללמוד נגלה

(56) אג"ק שלו ח"ה ע' קג (נעתק ב"היום יום" י תמוז). וראה שם ח"ג ע' תקסא (נעתק ב"היום יום" יד חשוון). ועוד.

(57) תהלים לז, כג.

(52) ראה קידושין לט, ב. וש"נ.

(53) תו"א תולדות יח, סע"ד.

(54) אבות פ"ה מכ"א.

(55) ד"ה באתי לגני ה'ש"ת פ"ה (סה"מ

תשי" ע' 117 ואילך).

דתורה ופנימיות התורה, ולא רק שאין שם ישיבה לבחורים, אלא אין שם אפילו "חדר" לילדים קטנים, ועאכו"כ שאין שם מוסד חינוך עבור בנות. וכיון שלקב"ה לא איכפת הדבר, שלכן הביאו — יחד עם בניו ובנותיו — למקום כזה, הרי זו ראי' והוכחה שיכול להתנהג (לא כמו אינם-יהודים ח"ו, אבל) כמו אותם יהודים שאינם מקפידים על קיום תומ"צ כדבעי. ועל זה אומרים לו:

כבר הי' לעולמים שהקב"ה שלח יהודים למצרים תחת שלטונו של פרעה, ותכלית הכוונה היתה — לא שישארו במצרים, אלא אדרבה: "בשלח פרעה את העם", ובאופן שיתוסף אצלם עילוי עי"ז שמקודם לכן היו במצרים.

ובכל אופן: גם אם בנוגע לעצמו בטוח הוא שיוכל לעמוד על עמדו גם במקום כזה (אף שאין האמת כן, שהרי אמרו חז"ל⁵⁸ "אל תאמין בעצמך"), הנה בנוגע לילדיו — אוצר יקר של נשמות ישראל שנתן לו הקב"ה בתור "פקדון" לשמור עליו — ברור הדבר שצריך לשלוח אותם למקום שיש ישיבה שבה לומדים נגלה וחסידות, ומחנכים לאמונת ה', אהבת ה' ויראתו, ולא לסמוך על נסים שלא יושפעו מהסביבה כו', שהרי "לא סמכינן אניסא"⁵⁹, ומה גם שנסים כאלו אינם מתרחשים...

ואם אינו רוצה לשלחם ממקום זה — אזי הברירה בידו להקים ישיבה במקום זה!...

ואם מאיזה סיבה שתהי' נדמה לו שאין הדבר ביכלתו, עליו לדעת, שהסיבה לכך שהביאו אותו ל"מצרים" היא רק בכדי שיצא משם, כנ"ל. ומה שטוען שאין רצונו לצאת ממצרים בגלל שנמצא "במיטב הארץ"⁶⁰, ויש לו פרנסה בהרחבה, ולאידך גיסא, שילוח הילדים לישיבה שנמצאת במקום אחר כרוך עם הוצאות כספיות גדולות — עליו לדעת, שהפרנסה באה מהקב"ה, "הזן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים"⁶¹, והסיבה לכך שהקב"ה נותן לו כסף היא רק בכדי שיוכל להוציא את ילדיו מ"מצרים" ולשלוח אותם לישיבה!

— כאשר הקב"ה נותן ליהודי עשירות, אזי מנסה אותו אם יוכל לעמוד בנסיון של עשירות, כך, שמוטב לעמוד בנסיון זה, כדי שלא יהי' צורך בנסיון באופן ההפכי, כלשון הכתוב⁶²: "ראש ועושר".

61) נוסח ברכה הא' דברהמ"ז.

58) אבות פ"ב מ"ד.

62) משלי ל', ח. וראה גם תו"מ חל"א ע'

59) פסחים סד, ב.

220 ואילך. וש"נ.

60) לשון הכתוב — ויגש מז, ר"א.

ורק כאשר מתנהגים באופן כזה אזי יכולים לעבור את הגלות באופן שעי"ז ניתוסף "יותר תענוג", ועד לעצם התענוג, ו"באור פני מלך חיים"⁶³, שנמשך "רב טוב לבית ישראל"⁶⁴, בבני חיי ומזוני רויחי, ועד שיוצאים מהגלות, "בנערינו ובזקנינו גו"⁶⁵, "לא תשאר פרסה"⁶⁶, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

ח. ידוע שכל עניני העולם נלקחים מהתורה, כמארז"ל⁶⁷ שהתורה היא "כלי אומנתו של הקב"ה . . מלך בשר ודם בונה פלטין . . דיפטראות ופינקסאות (כמו מפה) יש לו כו', כך הי' הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם", "אסתכל באורייתא וברא עלמא"⁶⁸, וכיון שכן, הרי בהכרח לומר שכל עניני העולם ישנם תחילה בתורה, ולולי זאת, אין להם קיום כו'. ומזה מובן גם בנוגע להמוזכר לעיל אודות הנסיון דעשירות — שכשם שישנו הנסיון דעשירות בעולם, כמו"כ ישנו הנסיון דעשירות כפי שהוא בתורה.

ובהקדמה — שכללות בני"ח נחלקים לב' סוגים: יששכר, יושבי אוהל ועיקר עסקם בתורה, וזבולון, בעלי עסקים שעיקר עסקם בעניני העולם. ועפ"ז, אם הנסיון של עשירות יהי' שייך רק אצל בעלי עסק, זבולון, הרי זה עיוות הדין, וכמ"ש⁶⁹ "השופט כל הארץ לא יעשה משפט" (בתמי'), ועכ"ל, שגם אצל יושבי אוהל, יששכר, יש נסיון של עשירות (אם כי בדקות יותר, כשם שהעבודה היא בדקות יותר, "בחומר דא קל וחומר כו"⁷⁰).

ט. והענין בזה:

ענין העשירות בתורה הוא — כאשר יהודי לומד תורה והקב"ה נותן לו הבנה והשגה גדולה ורחבה, כידוע שבאותיות הקבלה והחסידות קאי ענין העשירות על ספירת הבינה⁷¹.

והנסיון שבזה — לפי שיכול להיות שתמורת זה שהעסק בתורה יפעל ענין הביטול, כמ"ש⁷² "ונפשי כעפר לכל תהי'", הנה מצד ההבנה

63) שם טז, טו. וראה לקו"ת מסעי צג, א. (69) וירא יח, כה (ובפרש"י).
 64) ישעי' סג, ז. (70) זהר ח"א כז, א. ח"ג קנג, א. רכט, ב.
 65) בא יו"ד, ט. (71) ראה מאר"א מ, צה. הובא באוה"ת
 66) שם, כו. נ"ך משלי ס"ע תרמב.
 67) שם, כו. (72) נוסח ברכת "אלקי נצור" שבסוף
 68) ב"ר בתחלתו. תפלת העמידה (ברכות יז, א).
 69) זח"ב קסא, ריש ע"ב.

וההשגה יבוא לידי ישות וגאווה, באמרו, שע"פ תורה יכול להיות הלימוד שלו באופן שאפילו הקב"ה אומר "נצחוני בני נצחוני"⁷³ (אף שהאמת היא שהתנאי לזה הוא שירגש אצלו שהוא "בן" — "נצחוני בני" דייקא, שכל מעלתו אינה מצד עצמו, "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"⁷⁴, אלא מצד האב (הקב"ה), וכמבואר בחסידות⁷⁵ בפירוש מארז"ל⁷⁶ "יפה כח הבן מכח האב", שהיתרון של הבן לגבי האב הוא "מכח האב", אלא שאצל האב הי' ענין זה בכחות הנעלמים, ואילו אצל הבן הרי זה נמשך גם בכחות הגלויים).

וכפי שמצינו בגמרא⁷⁷ בנוגע לירבעם בן נבט — שגדלה מעלתו בלימוד התורה, עד כדי כך, שכל תלמידי חכמים היו דומין לפניו כעשבי השדה — שכאשר הקב"ה אמר לו "חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן, אמר לו (ירבעם בן נבט) מי בראש, בן ישי בראש, אי הכי לא בעינא", והיינו, שבהיותו במעמד ומצב של עשירות הכי גדולה בתורה, עד שהקב"ה הי' מדבר עמו כדבר איש אל רעהו — לא עמד בנסיון, ובא לידי ישות וגאווה כו'.

וענין זה הוא מצד ירידת התורה למטה לעסוק בכירור הרע, כמבואר ברע"מ⁷⁸ שזהו"ע עץ הדעת, אילנא דטוב ורע, שלכן יש בתורה קושיות שהם מסטרא דרע כו', כמבואר בארוכה בקונטרס עץ החיים⁷⁹, ולכן יכול להיות שהלימוד יהי' שלא באופן המתאים, ועד שיפעל בו ירידה כו'.

ואין זה בסתירה לכך שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, וכדאיתא בגמרא⁸⁰ ש"אין דברי תורה מקבלין טומאה, שנאמר⁸¹ הלא כה דברי כאש . . מה אש אינו מקבל טומאה, אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה" — כי, לא מדובר אודות ירידה בקדושת התורה ח"ו, אלא רק בנוגע לאדם הלומד, וכדברי הגמרא⁸² שכאשר הלימוד הוא באופן ש"לא זכה" ח"ו, אזי התורה "נעשית לו סם כו'" (היפך "סם חיים").

(78) זח"ג קכד, ב. הובא ונת' בתניא אגה"ק סכ"ו.
 (79) פי"א ואילך.
 (80) ברכות כב, א.
 (81) ירמי' כג, כט.
 (82) יומא עב, ב. וראה גם תו"מ חל"ה ס"ע 233. וש"נ.

(73) ב"מ נט, ב.
 (74) עקב ח, יז.
 (75) ראה גם תו"מ סה"מ חשון ע' שיח.
 לקו"ש חכ"ג ע' 222. תו"מ ח"ב ע' 50. ח"ב ע' 160. ועוד.
 (76) שבועות מח, סע"א. וש"נ.
 (77) סנהדרין קב, סע"א.

י. וענין זה קשור עם תורת הבעש"ט (שכבר נדפסה בכתר שם טוב⁸³) — "אָ געוואָלדיקע תורה" — בפירוש מאמר המשנה במסכת אבות⁸⁴, "המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה, מה נאה ניר זה, מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו", וז"ל:

"קשה, דהול"ל ומפסיק ממשנתו, והוה ידעינן דהי' שונה (ולמה צריך להוסיף "ושונה ומפסיק ממשנתו". ובפרט ע"פ הידוע גדול דיוק לשון המשנה עוד יותר מאשר לשון הגמרא, וכדברי הרמב"ם⁸⁵ שלשון המשנה הוא "דבר קצר", ובמילא הוא בתכלית הדיוק). עוד קשה (מהו אומרו) מעלה עליו הכתוב, ולא מפרש איזה כתוב".

ומבאר, שהפירוש ד"המהלך בדרך" (בפתח), הדרך הידועה, הוא — ש"הולך בדרך הישר", דרך התורה והמצוות, "ואפילו הכי, הוא יחידי, שאינו דבוק בהשי"ת", והיינו, לא מבעי כשעוסק במעשה המצוות שנתלבשו בדברים גשמיים, אלא גם כאשר עוסק בתורה שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה, יכול להיות שהוא "יחידי" — לא רק ביחס ליהודי נוסף, ש"לא מתאים לו" להתקשר עמו, כיון שאינו בערכו, אלא גם ביחס להקב"ה, כי, "מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח"⁸⁶ דוקא, ואילו כשהאדם מרגיש את עצמו למציאות יש, אין הקב"ה שורה עמו⁸⁷, ונמצא, שהוא "יחידי".

והמשנה מדייקת: "ושונה ומפסיק ממשנתו" — "ר"ל מפסיק את עצמו מהשי" מחמת משנתו, דהיינו, שבאה לו גדלות והתפארות מחמת משנתו (שסובר שהוא משנתו שלו), ואומר מה נאה אילן זה, ועל עצמו אומר כן בלבד, כמ"ש⁸⁸ כי האדם עץ השדה (ואומר שהוא אילנא די רבא ותקיף⁸⁹), ומה נאה ניר זה, כמ"ש⁹⁰ נירו לכם ניר (פי' שאומר שמכין לעצמו חלק לעוה"ב ע"י משנתו)".

ועל זה אומר התנא: "מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו" — ה"כתוב שנאמר⁹¹ תמים תהי' עם ה' אלקיך, פי', אפילו כשתעסוק בתורה שנאמר בה⁹² תורת ה' תמימה . . תהי' עם ה' אלקיך", היינו, שגם אז צריך להיות הביטול להקב"ה כו'.

(87) ראה סוטה ה, א.

(88) פ' שופטים כ, יט.

(89) ע"פ דניאל ד, ח.

(90) ירמ' ד, ג. הושע יו"ד, יב.

(91) פ' שופטים יח, יג.

(92) תהלים יט, ח.

(83) סרל"ה. וראה גם או"ת להה"מ

סתמ"ב.

(84) פ"ג מ"ז.

(85) בהקדמתו לפיהמ"ש (ד"ה אח"כ ראה

להסתפק).

(86) ישע"י נז, טו.

יא. וכשם שהדברים אמורים בנוגע ללימוד התורה, כן הוא גם בנוגע לכללות העבודה בענין המדות:

ובהקדם ביאור דיוק הלשון המשנה "מה נאה אילן זה", כאמור לעיל ש"האדם עץ השדה" — שזוהי גם השייכות לחמשה עשר בשבט, "ראש השנה לאילן" — דלכאורה אינו מובן הטעם שהאדם נמשל ל"עץ השדה" דוקא, שהוא ממין הצומח, הרי מין החי ועאכו"כ מין המדבר הם למעלה ממנו?

ויובן ע"פ משנ"ת ביי"ט כסלו⁹³ אודות מאמר רבינו הזקן (במענה על שאלת הצמח-צדק) שעיקר ענין החסידות הוא לשנות טבע מדותיו (או מדותיו הטבעיים)⁹⁴, וכמובא בספרי חסידות פולין בשם ר' סעדי גאון⁹⁵, שכללות ענין התורה הוא לפעול שינוי במדות דוקא.

וע"פ הידוע שמדות הם בחי' צומח, כיון שיש בהם ענין הצמיחה מקטנות לגדלות⁹⁶, יובן הטעם שהאדם נקרא "עץ השדה" דוקא — כיון שעיקר עבודתו היא שע"י התורה ישנה את מדותיו, בחי' צומח, שלא יהי' בבחי' מציאות יש, לומר "מה נאה אילן זה", אלא באופן ד"נפשי כעפר לכל תהי'", כנ"ל.

יב. ונחזור לעניננו — שישנו ענין נסיון העשירות כפי שהוא בתורה (בדוגמת נסיון העשירות בגשמיות), והרי ע"י העמידה בנסיון זה באים למדריגה נעלית יותר, ע"ד האמור לעיל (ס"ג) בענין "אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה", שעיי"ז ניתוסף "יותר תענוג". ויש לקשר זה גם עם ענינו של "ראש השנה לאילן", שיש בזה ב' דעות, אם הוא "באחד בשבט" או "בחמשה עשר בו"⁹⁷:

המעלה של יום חמשה עשר בחודש היא — שבו הלבנה היא במילואה, "קיימא סיהרא באשלמותא"⁹⁷, וזהו טעם הדעה שר"ה לאילן הוא בחמשה עשר בו.

אך יש דעה שר"ה לאילן הוא באחד בשבט, כי, כדי לבוא להעילוי דשלימות הלבנה, הרי זה דוקא ע"י הקדמת ההעלם וההסתר שהלבנה בתכלית הקטנות, נקודה בלבד, לאחרי שנסתרת ונעלמת לגמרי ברגע

95) ראה כש"ט סכ"ד. וש"נ.

96) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך א) ערך אדם ס"ז (ריש ע' קמח). וש"נ.

97) ראה זח"ב רטו, א. שמו"ר פט"ו, כו.

93) בקונטרס ענינה של תורת החסידות בתחילתו (נדפס בספר הערכים — חב"ד כרך א בסופו ע' תשנז), ואח"כ בקונטרס בפ"ע (כמ"פ), ובת"מ חמ"ה ע' 257).

94) לקר"ד ח"א נו, א"ב.

שלפני המולד — ע"ד האמור לעיל שדוקא ע"י "עוברי רצונו" נמשך ל"עושי רצונו" גילוי נעלה יותר, "יותר תענוג", וכיון שההעלם כו' הוא הסיבה שמביאה את הגילוי היותר נעלה, לכן ס"ל שר"ה לאילן הוא באחד בשבט.

יג. אמנם, לאחר העילוי שניתוסף אצל "עושי רצונו" ע"י (הבידור ד) "עוברי רצונו", באים למדריגה נעלית יותר, ששם אין שייכות כלל ל"עוברי רצונו"⁹⁸.

ונקודת הענין בזה — שכללות הענין דפרעה כפי שהוא בשרשו אפילו קודם הצמצום (כמובן מהמבואר בתו"א⁹⁹), הרי זה רק בבחי' אוא"ס כפי שהוא "למטה מטה עד אין תכלית"¹⁰⁰, כמבואר בהמשך ההילולא¹⁰¹ ש"קאי על הגילוי וההתפשטות .. בבחי' א"ס .. עד למטה מטה במדריגות היותר אחרונות והיותר תחתונות", "ובפרט כמו שבא בהריבוי צמצומים העלמות והסתרים .. בקליפה וסט"א כו", כפי שמביא הדוגמא מ"פרעה מלך המצרים וגבולים", ש"אומר לי יאורי ואני עשיתיני"¹⁰²; אבל בבחי' ד"למעלה מעלה עד אין קץ"⁹⁹, "בבחי' העלם האור, שהוא בהעלם אחר העלם ובעילוי אחר עילוי בבחי' העדר האור והעדר הגילוי"¹⁰³ — אין נתינת מקום כלל למציאות הקליפות.

וע"ד המבואר במ"ש¹⁰⁴ "לא יחפוץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו", שיניקת החיצונים היא רק מבחי' המדות כפי שהן בהתגלות, אבל בהיותן כלולים ונעלמים בבניה, אין מהם יניקה לחיצונים, ומזה מובן, שקליפות שייכים רק לענין הגילוי, שזוהי הבחי' ד"למטה מטה עד אין תכלית", אבל לא לבחי' ד"למעלה מעלה עד אין קץ", ששייכת ונמשכת רק ל"עושי רצונו".

וענין זה ("למעלה מעלה עד אין קץ") — שנמשך ל"עושי רצונו" דוקא — נמשך גם למטה מטה עד לענינים גשמיים, כמודגש במנהג ישראל¹⁰⁵ לאכול בחמשה עשר בשבט פירות גשמיים שנשתבחה בהם

98) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 237 הערה 9.

99) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שיש בזה ענין נפלא שלא שמים לב אודותיו — דלכאורה: "ווי קומט פרעה קודם הצמצום"?! ...

100) ראה תקו"ז סתנ"ז. זהר חדש יתרו לר, סע"ג. וראה גם תקו"ז תי"ט.

101) המשך באתי לגני השי"ת פי"ג

(סה"מ תשי" ע' 133 ואילך).

102) יחזקאל כט, ג.

103) המשך הנ"ל פט"ו (שם ע' 136).

104) משלי יח, ב. וראה לקו"ת מסעי ז, א. ובכ"מ.

105) מג"א או"ח סקל"א סקט"ז. השלמה

לשור"ע אדה"ז שם ס"ח. מועד לכל חי (לר"ח

פאלאגי) ס"ל אות זח.

ארץ ישראל ("ארץ זבת חלב ודבש" 106), שזהו"ע המשכת התענוג העליון בענינים גשמיים.

וכל זה נעשה ע"י עבודתם של בני בקיום התומ"צ (לאחרי הקדמת העבודה בענין הברורים והנסינות כו'), כמ"ש 107 "אם בחוקותי תלכו", "שתהיו עמלים בתורה" 108, אזי "ונתתי גשמיכם בעתם גו' ועץ השדה יתן פריו" ("הן אילני סרק ועתידין לעשות פירות" 108), וכל הברכות האמורות בפרשה, עד "ואולך אתכם קוממיות" 109, "שתי קומות" 110, כפי שיהי' לעתיד לבוא (כמשנת"ל 111 שאז תהי' שלימות נעלית יותר מ"קיימא סיהרא באשלמותא"), בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

* * *

יד. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ויולך הוי' גו' 112.

* * *

טו. הביאור בדברי רש"י 113 בענין החילוק בין "לחם" ש"שאלו כהוגן" ל"בשר" ש"שאלו שלא כהוגן" ("שהרבה בהמות היו להם, ועוד, שהי' אפשר להם בלא בשר"), והטעם שניתן להם "שליו", "מין עוף ושמן מאד", אף ששאלו בשר בהמה — ע"פ פנימיות הענינים 114 — שלחם קאי על נגלה דתורה (כולל גם כפי שמלובשת בו פנימיות התורה, "מן"), והשמן שבבשר קאי על פנימיות התורה (כפי שהיא מצד עצמה) 115, ולכן

הורה לכמה מהורי התלמידים לומר "לחיים",
באמרו: יפה כח הבן מכח האב.

(113) פרשתנו טז, ח"ג.

(114) ובהקדמה — שכיון שמדובר אודות
"דור דעה" (ראה ויק"ר פ"ט, א. במדב"ר
פ"ט, ג. וש"נ), הרי מובן, שהמכוון בשאלת
לחם ובשר הוא בנוגע לענינים הרוחני. וע"ד
הפירוש שמביא כ"ק מו"ח אדמו"ר (ראה תו"מ
— רשימת היומן ס"ע תס. וש"נ) במ"ש
(תהלים קז, ה) "רעבים גם צמאים נפשם בהם
תתעטף", שסיבת הרעב והצמא למאכל ומשקה
הגשמיים היא בגלל שהנפש משתוקקת להניצוץ
האלקי שנמצא בהם.

(115) ולכן ניתן רק לאכול, ולא לשבוע,
באופן של הבנה והשגה — כי לימוד פנימיות
התורה הוא באופן דתכלית הידיעה שלא

(* לשון חז"ל — כתובות טא,א.

106) שמות ג, ח. ועוד.

107) ר"פ בחוקותי.

108) תו"כ ופרש"י עה"פ.

109) שם, יג.

110) ב"ב עה, א. וש"נ.

111) ראה ד"ה פדה בשלום די"ט כסלו

פ"ז ואילך (תו"מ חמ"ה ע' 201 ואילך).

112) לאחרי המאמר, הנה ע"פ הוראת

כ"ק אדמו"ר שליט"א, ניגשו כמה מתלמידי

התמימים שקיבלו על עצמם להשתתף ולסייע

ב"חזרה" (של המאמרים והשיחות הנאמרים

בהתוועדויות) — לומר "לחיים", וכ"ק אדמו"ר

שליט"א בירכס ב"הצלחה רבה", והורה להם

שיעמדו בסמיכות מקום לה"חזרה" הראשי,

הר"י שי' כהן [באמרו אליו: "וואָס דאַרפסטו

אַראָפּ גיין צו זיי, זאָלן זיי נתעלה ווערן צו

דיר"... באמרו שצ"ל "בעלייתו של בעל" *],

ויאמרו "לחיים" ביחד, על כוס גדול (וכן

היתה ירידת השליו (א) שלא בהגבלה, (ב) ביום השבת בין הערביים, בזמן של "רעוא דרעוין"¹¹⁶ ששייך באופן מיוחד לפנימיות התורה¹¹⁷. אמנם, לאחרית מתן תורה, ובפרט כאשר "מצוה לגלות זאת החכמה"¹¹⁸, הנה גם שאלת הבשר היא כהוגן וכהוגן, שהרי צ"ל הפצת המעיינות חוצה¹¹⁹ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹²⁰ בלקו"ש חט"ז ע' 161 ואילך.

* * *

טז. בהמשך להאמור לעיל (ס"א) אודות הקשר והשייכות של חמשה עשר בשבט לפרשת בשלח — יש בזה עוד ענין:

ידוע מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹²¹ אודות המנהג של המהר"ל מפראג בשבת שירה, שהי' מצווה ליתן לילדים "קאָשע", על מנת שזירוקה לציפורים, לזכר מה שהי' בקריעת ים סוף, שגם הציפורים אמרו שירה יחד עם בני, והילדים קטפו פירות שצמחו בים ונתנום לציפורים. והרי ענין הפירות — קשור עם חמשה עשר בשבט, ר"ה לאילן.

וכאמור לעיל (ס"ג) — הנה כללות ענין צמיחת הפירות (שבאה לאחר הזריעה כו') נעשה ע"י פרעה ("בשלח פרעה את העם", ופרעה הקריב), ש"הי' משלח פירות וענפים ועושה פרי כו'", שע"ז נעשה "יותר תענוג".

יז. ויש לקשר זה גם עם הפרשה שמתחילים לקרוא בתפלת מנחה — פרשת יתרו:

ועוד זאת, שענין זה צריך להיות באופן של יגיעה דוקא, דאף שזהו"ע שנמשך מלמעלה, כמ"ש "ויגזו שלום גו'" (בהעלותך יא, לא), מ"מ, צריך להיות גם יגיעת האדם (לאחרי הסיוע מלמעלה), שזהו ענין עיקרי בחסידות חב"ד שצ"ל עבודת ויגיעת עצמו דוקא, לא כמו חסידי פולין, חג"ת, סומוכים על היגיעה של הצדיק כו' (ראה לקו"ד ח"א קמא, ב. ועוד).

(120) בשילוב שיחת ש"פ בשלח תשל"ד.
(121) שיחת ש"פ בשלח תש"ב בתחלתה (סה"ש תש"ב ע' 73). וראה גם שיחת מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט תשכ"א בתחלתה (תו"מ ח"ל ע' 52).

נדעך (בחינות עולם ח"ח פ"ב. עיקרים מ"ב ספ"ל. של"ה קצא, ב), וכאשר חושב שמבין, הרי זו הוכחה שחסר בהלימוד כו'.

(116) זח"ב פח, סע"ב.

(117) וזהו המקור בתורה (שהרי "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא" (נסמן לעיל ע' 21)) להנהגת רבותינו נשיאינו לומר דא"ח ביום הש"ק לאחר חצות.

(118) אגה"ק שבהערה 78.

(119) והיינו, שצריך ליקח המעיינות עצמם — למעלה מבחי' השמן, והו"ע פנימית אבא פנימיות עתיק (ראה לקו"ת נצבים מט, ד. וש"נ), "יותר תענוג" — ולהפיצם גם ב"חוצה".

מבואר בזהר¹²² שענינו של יתרו הוא — יתרון האור הבא מן החושך ויתרון החכמה מן הסכלות¹²³, שלכן, הנה דוקא לאחרי הודאת יתרו הי' הענין דמתן-תורה (כולל גם מה "שיתר פרשה אחת בתורה"¹²⁴), ע"ד מעלת התשובה, שעיי"ז נעשה "יותר תענוג".

וע"פ האמור לעיל (ס"ח) שהתחלת כל הענינים היא בתורה — הרי זה גם מה שלאחרונה מתחילים לאט לאט לצאת ביכלאך חסידות מן המיצר אל המרחב, ובשבוע זה הגיע ביכל חסידות שרוב המאמרים שבו הם של הצמח-צדק (יש בו גם מאמרים של רבינו הזקן, ושאר הרביים), וביניהם יש גם מאמר קצר ביותר (שורות אחדות), וז"ל¹²⁵:

אֲנִי ח'זתנך י'תרו¹²⁶, ר"ת אחי, כמבואר בגלגולים ולק"ת¹²⁷
שיתרו משרש קין, ומשה משרש הבל אחיו . . ומפני
ששרשו של קין מאד נעלה משרשו של הבל, לכך יצא משה
לקראתו וישתחוה לו כו'.

וזהו גם כללות ענין התשובה, שפועלת תיקון החטא, ועיי"ז נעשה "יותר תענוג" כו'¹²⁸, ועד שעיי"ז באים לגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש, בעגלא דידן.



(125) נדפס לאח"ז באוה"ת יתרו (כרך ח) ס"ע ב'תתקעד.

(126) יתרו יח, ו.

(127) ספר הגלגולים פל"ג. ל"ת יתרו עה"פ.

(128) חסר קצת (המור"2).

(122) ח"ב סז, ב. סח, א. וראה סה"מ תש"ט ס"ע 56 ואילך.

(123) ע"פ קהלת ב, יג.

(124) שמו"ר פכ"ז, ח.